

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการการเรียนรู้รวม 2) สร้างรูปแบบการจัดการการเรียนรู้รวมที่มีประสิทธิภาพ 3) ประเมินรูปแบบการจัดการการเรียนรู้รวมที่มีประสิทธิภาพ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการการเรียนรู้รวม ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการจัดการการเรียนรู้รวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการจัดการการเรียนรู้รวมที่มีประสิทธิภาพ สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้รวมที่มีประสิทธิภาพ สำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผู้วิจัยได้สรุปและวิเคราะห์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการการเรียนรู้รวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

จากความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบการจัดการการเรียนรู้รวม มีความเห็นว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการการเรียนรู้รวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมละเอียด ดังนี้

ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบการจัดการการเรียนรู้รวม สำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการจัดการการเรียนรู้รวมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจุบันการจัดการการเรียนรู้รวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานวิชาการ

1. ด้านการบริหารทั่วไป

พบว่า ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบการจัดการการเรียนรู้รวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันด้านการบริหารทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก

5 ข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการประชาสัมพันธ์ ปรึกษา วิสัยทัศน์ นโยบายและพันธกิจเกี่ยวกับการจัดการสนับสนุนนักเรียนเรียนรวมให้สาธารณชนรับทราบ อย่างชัดเจน รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการวางแผนและให้โอกาสคนพิการเข้าเรียนรวมตามศักยภาพและความสนใจ และโรงเรียนทำความเข้าใจกับนักเรียนส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดบรรยากาศ ในชั้นเรียนเพื่อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

2. ด้านการบริหารแผนงานและงบประมาณ

พบว่า ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ด้านการบริหารแผนงานและงบประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 6 ข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการบริหาร งบประมาณเพื่อจัดการเรียนการสอนนักเรียนเรียนรวมชัดเจน รองลงมา ได้แก่ โรงเรียนได้รับการ สนับสนุนงบประมาณจากศูนย์การศึกษาพิเศษหรือจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีการจัดสรรงบประมาณให้กับครูผู้สอนเด็กพิการอย่างเหมาะสมและทั่วถึง ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ย ต่ำสุด คือ มีการจัดสรรงบประมาณให้กับครูผู้สอนเด็กพิการอย่างเหมาะสมและทั่วถึง

3. ด้านการบริหารบุคคล

พบว่า ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนรวม สำหรับสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัจจุบัน ด้านการบริหารบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เพื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับ ปานกลาง 6 ข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ มีผู้รับผิดชอบงาน เรียนรวมที่ชัดเจนและเหมาะสม รองลงมา ได้แก่ ครูปฏิบัติงานเรียนรวมอย่างมีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพผลและผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี และมีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการเรียนรวม ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการ พิเศษ

4. ด้านการบริหารงานวิชาการ

พบว่า ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัจจุบัน ด้านการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ใน ระดับปานกลาง 9 ข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ครูจัดกิจกรรม การเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลายและมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายสอดคล้องกับผู้เรียนเฉพาะ บุคคล รองลงมาคือ ครูจัดหา ผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความ

ช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ในการพัฒนาผู้เรียนตามความต้องการ จำเป็นพิเศษทางการศึกษา และ มีการประชาสัมพันธ์ผลงานด้านศักยภาพนักเรียนเรียนรวมจากการประกวดและแข่งขันผลงานระดับ ต่างๆ ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะ บุคคล (IEP)

จากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนรวม พบว่า สภาพปัญหาของการจัดการเรียนรวม สามารถแบ่งได้เป็นด้านๆ ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป พบว่า การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนยังไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านการบริหาร งบประมาณและแผนงาน พบว่า การจัดสรรงบประมาณให้กับครูผู้สอนเด็กพิการยังไม่เหมาะสมและ ไม่ทั่วถึง ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียนพิการน้อย และด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะ บุคคล (IEP) น้อย

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับ มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้วยเทคนิคเดลฟาย โดยใช้แบบสอบถามฯ ผู้เชี่ยวชาญ 21 คน จำนวน 3 รอบ พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเป็นไปในแนวทางเดียวกันเกี่ยวกับ รูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ดังนี้

1. ด้านการบริหารทั่วไป

ผู้บริหารควรมีการวางแผนและให้โอกาสนักเรียนพิการเข้าเรียนรวมตามศักยภาพ และตามความต้องการโรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์ การจัดการเรียนรวมให้สาธารณชนรับทราบ อย่างชัดเจน โรงเรียนควรปรับอาคารสถานที่ให้มีความปลอดภัย เหมาะสมและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ตามสภาพความพิการ โรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมายและแผนพัฒนางานเรียนรวมที่ชัดเจน โรงเรียน ควรมีโครงสร้างการบริหารโรงเรียนและโครงสร้างการจัดการเรียนรวมที่ชัดเจน โรงเรียนควรมีการแต่งตั้ง ผู้รับผิดชอบงานเรียนรวมหรือคณะกรรมการจัดการศึกษาพิเศษ มีการกำหนดภาระงานและรายละเอียด ในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน โรงเรียนมีการประชุมครูและบุคลากรเพื่อทำความเข้าใจ และสร้างเจตคติที่ดี ในการจัดการเรียนรวม ครูควรจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ในชั้นเรียนรวม โรงเรียนควรประชุมผู้ปกครองนักเรียนทั่วไปให้ทราบถึงแนวทางการจัดการเรียนรวม ของโรงเรียน โรงเรียนควรมีการทำทำความเข้าใจกับนักเรียนทั่วไปในการจัดการเรียนรวม

2. ด้านการบริหารแผนงานและงบประมาณ

โรงเรียนมีการจัดทำแผนการปฏิบัติการประจำปีที่สุดอดคล้องกับแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โรงเรียนควรมีการบริหารงบประมาณเพื่อการจัดการเรียนการสอนนักเรียนเรียนรวมอย่างเพียงพอ โรงเรียนมีการประชุมวางแผนการใช้จ่ายเงินและจัดสรรงบประมาณให้กับจัดการเรียนรวมอย่างเหมาะสมและเพียงพอ โรงเรียนควรมีการประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองรับทราบเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณที่นักเรียนพิการได้รับ รวมทั้งขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรจัดสรรงบประมาณให้กับครูผู้สอนเด็กพิการอย่างทั่วถึงเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงาน โรงเรียนควรมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อและจัดหาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ให้กับนักเรียนพิการได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอกับความต้องการจำเป็นพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอสำหรับโรงเรียนที่จัดการเรียนรวม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรจัดสรรงบประมาณในการจ้างพี่เลี้ยงเด็กพิการให้กับโรงเรียนที่จัดการเรียนรวมทุกโรงเรียน โรงเรียนควรนำงบประมาณที่ได้รับจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในการจัดการเรียนรวมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โรงเรียนควรมีการระดมทรัพยากรจากผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก เพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการเรียนรวม

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

บุคลากรในโรงเรียนควรมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องคนพิการ และมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรวมและการปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างเหมาะสม ผู้บริหารควรมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี และมีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการเรียนรวมมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียนในการจัดการเรียนรวม ผู้บริหารมีการบริหารจัดการเรียนรวมตามรูปแบบต่างๆ ตามความเหมาะสมและเป็นไปตามบริบทของโรงเรียนครูทุกคนในโรงเรียนควรได้รับการฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาให้มีเจตคติที่ดี มีทักษะในการจัดการเรียนรวม และสามารถจัดการเรียนรวมได้เหมาะสม โรงเรียนควรมีผู้รับผิดชอบงานเรียนรวมที่ชัดเจนและไม่ควรเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบบ่อยๆ เพราะจะทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ผู้บริหารควรสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรทุกคนโดยเฉพาะผู้รับผิดชอบงานจัดการเรียนรวม โรงเรียนควรมีการบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School based management: SBM) โรงเรียนควรมีครูการศึกษาพิเศษ หรือครูผู้ผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดเพื่อให้การจัดการเรียนรวมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรในโรงเรียนทุกคนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียนพิการเรียนรวม ครูทุกคนควรปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ อดทน และเกิดผลดีต่อนักเรียนทุกคน ครูทุกคนควรรับผิดชอบการจัดการเรียนรวม

ในโรงเรียน ห้องเรียนรวมควรมีครูที่เลี้ยงคอยให้ความช่วยเหลือนักเรียนด้านการเรียนโดยเฉพาะนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

4. ด้านการบริหารงานวิชาการ

โรงเรียนควรมีการจัดประชุมทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรวม โรงเรียนควรจัดรูปแบบการเรียนรวมให้เป็นไปตามบริบทของโรงเรียนและตามศักยภาพของผู้เรียน ครูผู้สอนควรจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ให้สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวัดและประเมินผลตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โรงเรียนกำหนดนโยบายให้ครูผู้สอนต้องมีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการทำงานและพื้นฐานการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน พิจารณารวมควบคู่ไปกับทักษะวิชาการ ผู้ปกครองควรส่งเสริม สนับสนุน และมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ร่วมกับโรงเรียน โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์ผลงานด้านศักยภาพนักเรียนพิการเรียนรวมจากการประกวดและแข่งขันผลงานระดับต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและที่หน่วยงานภายนอกหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดขึ้นเพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจแก่นักเรียนและครูผู้รับผิดชอบ ครูควรจัดหา ผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ในการพัฒนานักเรียนพิการและเป็นไปตามสภาพความพิการ ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีต่างๆ มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายสอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนควรมีการติดตามความก้าวหน้าและรายงานผลการพัฒนาของนักเรียนพิการเรียนรวมต่อผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนควรมีการคัดกรองนักเรียนพิการเรียนรวมโดยครูการศึกษาพิเศษและแพทย์เป็นผู้ตรวจวินิจฉัย

4.1 ด้านผู้เรียน

ผู้ปกครองและครูควรมีการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนทุกคนโดยเฉพาะนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ นักเรียนทั่วไปมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรวมครูควรประเมินความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนในห้องได้เป็นอย่างดี นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีเพื่อนสนิทที่สามารถช่วยเหลือเรื่องการเรียนรู้ได้ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษสามารถเรียนรู้และอยู่ร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนรวมได้อย่างมีความสุข นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษสามารถเรียนรู้ได้ตามความสนใจ ความถนัดและตามศักยภาพของตนเอง นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีความรู้ ความสามารถ ทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคมเป็นไปตามศักยภาพของแต่ละบุคคล นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีผลการพัฒนาเต็มศักยภาพตามที่กำหนด

ไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีทักษะในการดำรงชีวิตและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

ครูมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรวมและปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างเหมาะสม ครูได้รับการฝึกอบรมหรือมีการพัฒนาตนเองให้มีทักษะในการจัดการเรียนรวม ครูจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ครูจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individualized Education Plan: IIP) ให้สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ครูจัดการเรียนการสอนวัดและผลประเมินผลตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนเฉพาะบุคคลอย่างเหมาะสม ครูมีการใช้เทคนิค “เพื่อนช่วยเพื่อน” ในการจัดการเรียนรวมเพื่อให้เพื่อนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ครูควรสอนเสริมให้กับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนรวม ให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนปกติ ครูปรับวิธีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องและเหมาะสมกับนักเรียน นักเรียนเรียนรวม ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน

4.3 ด้านการบริหารจัดการ

ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรวม ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ มีการกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนรวมผู้บริหารให้ความสำคัญ ส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรและงบประมาณในการจัดการเรียนรวมที่เหมาะสมและเพียงพอ ผู้บริหารมีการบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based management: SBM) ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการเรียนรวมให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการจัดการเรียนรวม ผู้บริหารมีการขับเคลื่อนและให้ความรู้กับครูและบุคลากรในการจัดการเรียนรวมทั้งระบบ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม สัมมนา และนำเทคนิควิธีการใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผู้บริหารมีการประสานความร่วมมือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนรวมระหว่างบุคลากรทั้งภายในและภายนอก ผู้บริหารมีการสนับสนุน ยกย่องเชิดชูเกียรติครูและบุคลากรในโรงเรียนที่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรวม ผู้บริหารมีการบริหารจัดการเรียนรวมในรูปแบบต่างๆ ตามบริบทของโรงเรียน

4.4 ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

โรงเรียนควรมีการจัดทำแผนงาน/โครงการ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนรวมภายในสถานศึกษาโรงเรียน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนรวม โรงเรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนและครอบครัวแสวงหาความรู้และใช้เทคโนโลยีทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาได้ทุกโอกาสตามความเหมาะสม ครูควรจัดกิจกรรมศึกษาแหล่งเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนทั้งภายในและภายนอก ครูควรจัดกิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของควรมีการดำเนินการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการจัดการเรียนรวมอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ โรงเรียนควรสรุปรายงานผลการจัดการเรียนรวมเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง ชุมชน และสาธารณชนรับทราบ โรงเรียนกำหนดแนวทางการส่งเสริมสนับสนุน การประชุม อบรม ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนรวมแก่ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ห้องเรียนเรียนรวมควรมีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถใช้จัดการเรียนการสอนนักเรียนเรียนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

จากการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ สำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 4 ผู้วิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ส่วนนำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ความเป็นมาของรูปแบบ รองลงมาคือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ และค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2 ข้อ คือ แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้ในการสร้างรูปแบบ และเงื่อนไขในการนำรูปแบบไปใช้

2. โครงสร้างและขอบข่ายรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพสำหรับสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูด้านความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ การจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ส่วนที่ 2 โครงสร้างและขอบข่ายรูปแบบการจัดการเรียนรวมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 4 ฝ่ายบริหารงานวิชาการ รองลงมาคือ ฝ่ายบริหารงานบุคคล และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2 ข้อ คือ รองผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ด้านมาตรฐาน ตัวชี้วัด และแนวทางการดำเนินการ

3.1 ด้านการบริหารทั่วไป

พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูด้านความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ส่วนที่ 3 มาตรฐาน ตัวชี้วัด และแนวทางการดำเนินการ ด้านการบริหารทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนควรมีโครงสร้างการบริหารโรงเรียนและโครงสร้างการจัดการเรียนรวมที่ชัดเจน รองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 ข้อ คือ โรงเรียนควรปรับอาคารสถานที่ให้มีความปลอดภัย เหมาะสมและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามสภาพความพิการ และโรงเรียนควรประชุมผู้ปกครองนักเรียนทั่วไปให้ทราบถึงแนวทางการจัดการเรียนรวมของโรงเรียน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ครูควรจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในชั้นเรียนรวม

3.2 ด้านการบริหารแผนงานและงบประมาณ

พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูด้านความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ส่วนที่ 3 มาตรฐาน ตัวชี้วัด และแนวทางการดำเนินการ ด้านการบริหารแผนงานและงบประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก มีข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากัน 2 ข้อ ได้แก่ โรงเรียนควรมีการบริหารงบประมาณเพื่อจัดการเรียนการสอนนักเรียนเรียนรวมอย่างเพียงพอ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอสำหรับโรงเรียนที่จัดการเรียนรวม รองลงมา มีข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากัน 2 ข้อ คือ โรงเรียนมีการประชุมวางแผนการใช้จ่ายเงินและจัดสรรงบประมาณให้กับการจัดการเรียนรวมอย่างเหมาะสมและเพียงพอ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรจัดสรรงบประมาณในการจ้างพี่เลี้ยงเด็กพิการให้กับโรงเรียนที่จัดการเรียนรวมทุกโรงเรียน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากัน 2 ข้อ คือ โรงเรียนควรมีการประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองรับทราบเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณที่นักเรียนพิการได้รับ รวมทั้งขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก โรงเรียนควรนำงบประมาณที่ได้รับจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในการจัดการเรียนรวมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

3.3 ด้านการบริหารงานบุคคล

พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูด้านความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ส่วนที่ 3 มาตรฐาน ตัวชี้วัด และแนวทางการดำเนินการ ด้านการบริหารงานบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก มีข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากัน 2 ข้อ ได้แก่ ครูทุกคนในโรงเรียนควรได้รับการฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาให้มีเจตคติที่ดี มีทักษะในการจัดการเรียนรวม และสามารถจัดการเรียนรวมได้เหมาะสม บุคลากรในโรงเรียนทุกคนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียน

พิการเรียนรวม รองลงมา มีข้อที่คะแนนเฉลี่ยเท่ากัน 3 ข้อ คือ ผู้บริหารควรมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี และมีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการเรียนรวมมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียนในการจัดการเรียนรวม โรงเรียนควรมีการบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based management: SBM) ห้องเรียนรวมควรมีครูพี่เลี้ยงคอยให้ความช่วยเหลือนักเรียนด้านการเรียนโดยเฉพาะนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากัน 2 ข้อ คือ โรงเรียนควรมีผู้รับผิดชอบงานเรียนรวมที่ชัดเจนและไม่ควรเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบบ่อยๆ เพราะจะทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ครูทุกคนควรปฏิบัติงานด้วยความเสียสละอดทน และเกิดผลดีต่อนักเรียนทุกคน

3.4 ด้านการบริหารงานวิชาการ

พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูด้านความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ส่วนที่ 3 มาตรฐาน ตัวชี้วัด และแนวทางการดำเนินการ ด้านการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก มีข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากัน 2 ข้อ ได้แก่ ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วัดและประเมินผลตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีต่างๆ มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายสอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน รองลงมา มีข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากัน 8 ข้อ คือ โรงเรียนมีการประชุมวางแผนการใช้จ่ายเงินและจัดสรรงบประมาณให้กับการจัดการเรียนรวมอย่างเหมาะสมและเพียงพอ โรงเรียนควรมีการคัดกรองนักเรียนพิการเรียนรวมโดยครูการศึกษาพิเศษและแพทย์เป็นผู้ตรวจวินิจฉัย โรงเรียนกำหนดนโยบายให้ครูผู้สอนต้องมีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการทำงานและพื้นฐานการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียนพิการเรียนรวมควบคู่ไปกับทักษะวิชาการ ผู้ปกครองควรส่งเสริม สนับสนุน และมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ร่วมกับโรงเรียน โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์ผลงานด้านศักยภาพนักเรียนพิการเรียนรวมจากการประกวดและแข่งขันผลงานระดับต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและที่หน่วยงาน โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนควรมีการติดตามความก้าวหน้าและรายงานผลการพัฒนาของนักเรียนพิการเรียนรวมต่อผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากัน 2 ข้อ คือ ครูผู้สอนควรจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ให้สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ครูควรจัดทำผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาในการพัฒนานักเรียนพิการและเป็นไปตามสภาพความพิการ

สรุปผลการประเมินรูปแบบการจัดการการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพสำหรับสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 4 ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

ผลจากการสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ สำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผู้วิจัยได้นำมา อภิปรายผลตามลำดับขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนในการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรวม ขั้นตอนการสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ และขั้นตอน การประเมินหาความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ สำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ดังนี้

1. ด้านการบริหารทั่วไป

สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาข้อพบว่ามีอยู่ในระดับมาก 5 ข้อ ระดับปานกลาง 5 ข้อ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนรวม เห็นว่า โรงเรียนมีอาคารเรียน อาคารประกอบที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนพิการ เรียนรวมยังไม่เพียงพอหรือยังไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนรวมเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากสภาพปัจจุบัน โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ยังมีห้องเรียนไม่ครบตามจำนวนห้อง ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ยังคงต้องเดินเรียน ไม่มีห้องประจำ รวมทั้งการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนยังไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนรวมทั้งทางโรงเรียนยังมีการประชุมครูและบุคลากรเพื่อทำความเข้าใจในการจัดการเรียนรวมน้อย ส่งผลให้ครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรวม จึงไม่สนใจและไม่ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน รวมทั้งทางโรงเรียนขาดการทำความเข้าใจกับผู้ปกครองนักเรียนทั่วไป ส่งผลให้นักเรียนทั่วไปและผู้ปกครองขาดความเชื่อมั่นในการจัดการเรียนรวม และไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนรวม ส่งผลให้การจัดการเรียนรวมไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

จากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้วยเทคนิคเดลฟายเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ครั้ง โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกัน ด้านการบริหารทั่วไป ดังนี้

ผู้บริหารควรมีการวางแผนและให้โอกาสนักเรียนพิจารณาเข้าเรียนรวมตามศักยภาพและตามความต้องการ โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์การจัดการเรียนรวมให้สาธารณชนรับทราบอย่างชัดเจน โรงเรียนควรปรับอาคารสถานที่ให้มีความปลอดภัย เหมาะสมและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามสภาพความพิการ โรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมายและแผนพัฒนางานเรียนรวมที่ชัดเจน โรงเรียนควรมีโครงสร้างการบริหารโรงเรียนและโครงสร้างการจัดการเรียนรวมที่ชัดเจน โรงเรียนควรมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานเรียนรวมหรือคณะกรรมการจัดการศึกษาพิเศษ มีการกำหนดภาระงานและรายละเอียดในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน โรงเรียนมีการประชุมครูและบุคลากรเพื่อทำความเข้าใจ และสร้างเจตคติที่ดีในการจัดการเรียนรวม ครูควรจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในชั้นเรียนรวม โรงเรียนควรประชุมผู้ปกครองนักเรียนทั่วไปให้ทราบถึงแนวทางการจัดการเรียนรวมของโรงเรียน โรงเรียนควรมีการทำความเข้าใจกับนักเรียนทั่วไปในการจัดการเรียนรวม แสดงให้เห็นว่าในการจัดการเรียนรวมนั้นโรงเรียนจะต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอาคารสถานที่ หรือบุคลากรในโรงเรียนและรวมไปถึงนักเรียนทั่วไป และผู้ปกครองก็จะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรวมเช่นกัน

จากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ สำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 และนำไปสอบถามเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ กับผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนรวม พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรวมทุกด้านมีความเป็นไปได้ที่จะนำไปใช้เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ สำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ได้ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นส่วนนำ ได้แก่ ความเป็นมาของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ แนวคิดทฤษฎี พื้นฐานที่ใช้ในการสร้างรูปแบบ และเงื่อนไขในการนำรูปแบบไปใช้ ล้วนส่งผลให้รูปแบบมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น รวมถึงโครงสร้างและขอบข่ายรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพสำหรับสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้านการบริหารทั่วไป พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูด้านความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ส่วนที่ 3 มาตรฐาน ตัวชี้วัด และแนวทางการดำเนินการ ด้านการบริหารทั่วไป มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โรงเรียนควรมีโครงสร้างการบริหารโรงเรียนและโครงสร้างการจัดการเรียนรวมที่ชัดเจน โรงเรียนควรปรับอาคารสถานที่ให้มีความปลอดภัย เหมาะสมและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และโรงเรียนควรประชุมผู้ปกครองนักเรียนทั่วไปให้ทราบถึงแนวทางการจัดการเรียนรวมของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ลัทธ์แฮม (Latham, 1997: 245) ได้ศึกษาเจตคติและความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรวมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการให้บริการ

พบว่า ครูปกติ ผู้บริหาร และครูการศึกษาพิเศษ มีเจตคติต่อการจัดการเรียนร่วมและมีความเชื่อตรงกันว่านักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีสิทธิ์ได้รับการบริการทางการศึกษา ครูปกติและครูการศึกษาพิเศษมีความเชื่อว่าการจัดการเรียนร่วมจะสำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือทั้งวิธีการจัดการเรียนการสอน ข้อมูลข่าวสาร และประชาสัมพันธ์

2. ด้านการบริหารแผนงานและงบประมาณ

สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 7 ข้อ ระดับน้อย 1 ข้อ และระดับมาก 2 ข้อ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนรวมเห็นว่าโรงเรียนมีการจัดสรรงบประมาณให้กับครูผู้สอนเด็กพิการไม่ทั่วถึง และรวมทั้งโรงเรียนได้รับงบประมาณในการจัดทำห้องเสริมวิชาการ สำหรับโรงเรียนต้นแบบจัดการเรียนรวมยังน้อย ทั้งนี้ครูที่รับผิดชอบนักเรียนพิการเรียนร่วมนั้นบางโรงเรียนได้ผ่านการอบรมและมีวุฒิการศึกษาพิเศษทำให้ได้รับเงินเพิ่มพิเศษ ซึ่งครูบางคนในโรงเรียนเดียวกันก็ทำการสอนเช่นกัน แต่ไม่ได้รับการอบรมหรือไม่มีวุฒิทางการศึกษาพิเศษทำให้ไม่ได้รับเงินเพิ่มพิเศษตาม ระเบียบ ก.ค.ศ. ว่าด้วยเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่สอนคนพิการ พ.ศ. 2556 แสดงให้เห็นว่าในด้านการบริหารแผนงานและงบประมาณนั้น การจัดการเรียนรวมยังไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณให้เท่าที่ควร โดยเฉพาะเรื่องของครูผู้สอนเด็กพิการที่ยังขาดการดูแล เนื่องจากในการจัดการเรียนร่วมนั้นทางสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการจัดอบรมหรือจัดสรรงบประมาณให้นักเรียนในรูปแบบของการจัดทำคู่มือ ซึ่งกว่านักเรียนและครูจะได้รับงบประมาณจากการจัดสรรคู่มือนั้น ครูจะต้องส่งแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไปยังศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดจึงจะได้รับคู่มือมา ซึ่งบางครั้งขั้นตอนในการของบประมาณตรงนี้เป็นเรื่องที่ครูคิดว่ายุ่งยาก ทำให้ครูไม่ยอมจัดส่งแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไปยังศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ส่งผลให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องของงบประมาณในการจัดการเรียนรวมไม่เพียงพอ

จากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้วยเทคนิคเดลฟาย เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 รอบ โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกัน ด้านการบริหารแผนงานและงบประมาณ ดังนี้

โรงเรียนควรมีการจัดทำแผนการปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โรงเรียนควรมีการบริหารงบประมาณเพื่อการจัดการเรียนการสอนนักเรียนเรียนรวมอย่างเพียงพอ โรงเรียนมีการประชุมวางแผนการใช้จ่ายเงินและจัดสรรงบประมาณให้กับการจัดการเรียนรวมอย่างเหมาะสมและเพียงพอ โรงเรียนควรมีการประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครอง

รับทราบเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณที่นักเรียนพิการได้รับ รวมทั้งขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรจัดสรรงบประมาณให้กับครูผู้สอนเด็กพิการอย่างทั่วถึงเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงาน โรงเรียนควรมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อและจัดหาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ให้กับนักเรียนพิการได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอกับความต้องการจำเป็นพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอสำหรับโรงเรียนที่จัดการเรียนรวม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรจัดสรรงบประมาณในการจ้างพี่เลี้ยงเด็กพิการให้กับโรงเรียนที่จัดการเรียนรวมทุกโรงเรียน โรงเรียนควรนำงบประมาณที่ได้รับจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในการจัดการเรียนรวมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โรงเรียนควรมีการระดมทรัพยากรจากผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก เพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการเรียนรวม แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรวมมีความจำเป็นในเรื่องของงบประมาณ เนื่องจากส่วนใหญ่งบประมาณที่ทางโรงเรียนได้รับนั้นไม่เพียงพอสำหรับการจัดการเรียนรวม

จากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ และนำไปสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบกับผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนรวม พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรวมทุกด้านมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ สำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้านการบริหารแผนงานและงบประมาณทุกข้อมีความเหมาะสม ได้แก่ โรงเรียนควรมีการบริหารงบประมาณเพื่อจัดการเรียนการสอนนักเรียนเรียนรวมอย่างเพียงพอ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอสำหรับโรงเรียนที่จัดการเรียนรวม โรงเรียนมีการประชุมวางแผนการใช้จ่ายเงินและจัดสรรงบประมาณให้กับจัดการเรียนรวมอย่างเหมาะสมและเพียงพอ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรจัดสรรงบประมาณในการจ้างพี่เลี้ยงเด็กพิการให้กับโรงเรียนที่จัดการเรียนรวมทุกโรงเรียน โรงเรียนควรมีการประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองรับทราบเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณที่นักเรียนพิการได้รับ รวมทั้งขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก โรงเรียนควรนำงบประมาณที่ได้รับจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในการจัดการเรียนรวมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาพร ชินชัย (2548) พบว่าจากการที่มีความจำกัดทางด้านทรัพยากรและองค์ความรู้ในการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจึงส่งผลให้เกิดปัญหาและความจำกัดด้านปริมาณและคุณภาพของบุคลากรงบประมาณแหล่งสนับสนุนความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารและการจัดโครงการการทำงานร่วมกันของนักวิชาชีพสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความพิการ เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เครื่องมือและกระบวนการ

ตรวจวินิจฉัย และองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการพิเศษของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท จะเห็นได้ว่าการสร้างความตระหนักของบุคคลในสังคมถึงความสำคัญและความจำเป็นของการจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะก่อให้เกิดความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพขององค์กรต่างๆ ในสังคม ความรู้และทักษะในเรื่องกระบวนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษของครูผู้บริหารโรงเรียนเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุดและส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การจัดการฝึกอบรมครูและผู้บริหารโรงเรียนให้มีสมรรถนะ (Competencies)

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 6 ข้อ ระดับมาก 4 ข้อ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนรวม เห็นว่าในการจัดการเรียนรมนั้นบุคคลากรมีความสำคัญมาก เพราะถ้าบุคลากรในโรงเรียนมีความรู้มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องคนพิการ และมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรวมและปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างเหมาะสม การจัดการเรียนรวมก็จะเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันบุคลากรในโรงเรียนยังไม่มีมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ คือ ถ้าใครเป็นผู้รับผิดชอบคนนั้นก็ดูแลนักเรียนเท่าที่ ได้รับมอบหมาย แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรวมในปัจจุบันมีปัญหาในเรื่องของบุคลากร คือ ครูในโรงเรียนไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรวมเท่าที่ควร คือ ถ้าครูคนใดเป็นผู้รับผิดชอบงานเรียนรวมก็จะถือว่าเป็นงานของครูคนนั้นคนเดียว ส่วนครูคนอื่นถือว่าไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง ที่สำคัญโรงเรียนที่จัดการเรียนรวมส่วนใหญ่ขาดครูการศึกษาพิเศษ ซึ่งถือว่าขาดบุคลากรหลักของการจัดการเรียนรวม เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าปัจจุบันโรงเรียนที่จัดการเรียนรมนั้นครูบางคนได้รับการอบรมในการจัดการเรียนรวมหรือการศึกษาพิเศษมาบ้าง แต่ก็ยังมีหลายคนที่มารับผิดชอบงานเรียนรวม แต่ยังไม่ผ่านการอบรมเลย ประกอบกับการโยกย้ายของข้าราชการครูทำให้มีการเปลี่ยนงานเปลี่ยนหน้าที่กันบ่อยๆ ทำให้การจัดการเรียนรวมขาดความต่อเนื่อง ส่งผลให้การจัดการเรียนรวมไม่ประสบผลสำเร็จ ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าด้านบุคลากรเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องได้รับการฝึกอบรม การให้ความรู้แก่บุคลากรทุกคนในโรงเรียน

จากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้วยเทคนิคเดลฟายเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 รอบ โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกัน ด้านการบริหารบุคคล ดังนี้

บุคลากรในโรงเรียนควรมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องคนพิการ และมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรวมและการปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างเหมาะสม ผู้บริหารควรมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี และมีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการเรียนรวมมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียนในการจัดการเรียนรวม ผู้บริหารมีการบริหารจัดการเรียนรวมตามรูปแบบต่างๆ ตามความเหมาะสมและเป็นไปตามบริบทของโรงเรียน ครูทุกคนในโรงเรียนควรได้รับการฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาให้มีเจตคติที่ดี มีทักษะในการจัดการเรียนรวม และสามารถจัดการเรียนรวมได้เหมาะสม โรงเรียนควรมีผู้รับผิดชอบงานเรียนรวมที่ชัดเจนและไม่ควรเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบบ่อยๆ เพราะจะทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ผู้บริหารควรสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรทุกคนโดยเฉพาะผู้รับผิดชอบงานจัดการเรียนรวมโรงเรียนควรมีการบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based management: SBM) โรงเรียนควรมีครูการศึกษาพิเศษ หรือครูผู้ผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดเพื่อให้การจัดการเรียนรวมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรในโรงเรียนทุกคนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียนพิการเรียนรวม ครูทุกคนควรปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ อดทน และเกิดผลดีต่อนักเรียนทุกคน ครูทุกคนควรรับผิดชอบต่อการจัดการเรียนรวมในโรงเรียน ห้องเรียนรวมควรมีครูพี่เลี้ยงคอยให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนด้านการเรียนโดยเฉพาะนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่าบุคลากรในโรงเรียนทุกคนจะต้องมีส่วนร่วม และมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรวม จึงจะส่งผลให้การจัดการเรียนรวมมีประสิทธิภาพ

จากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ และนำไปสอบถามเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบกับผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนรวม พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรวมทุกด้านมีความเป็นไปได้ที่จะนำไปใช้เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ สำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า ครูทุกคนในโรงเรียนควรได้รับการฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาให้มีเจตคติที่ดี มีทักษะในการจัดการเรียนรวม และสามารถจัดการเรียนรวมได้เหมาะสม บุคลากรในโรงเรียนทุกคนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียนพิการเรียนรวม ผู้บริหารควรมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี และมีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการเรียนรวม และมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียนในการจัดการเรียนรวม โรงเรียนควรมีการบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School based management: SBM) ห้องเรียนรวมควรมีครูพี่เลี้ยงคอยให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนด้านการเรียนโดยเฉพาะนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โรงเรียนควรมีผู้รับผิดชอบงานเรียนรวมที่ชัดเจนและไม่ควรเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบบ่อยๆ เพราะจะทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง

ครูทุกคนควรปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ อดทน และเกิดผลดีต่อนักเรียนทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับ พงษ์ศักดิ์ ใจหาญ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนร่วมแบบให้ทุกคนมีส่วนร่วมโรงเรียน บ้านอ่างหิน (เพียรพิทยาคาร) ผลการศึกษาพบว่า ก่อนดำเนินการพัฒนาการจัดการเรียนร่วมแบบให้ ทุกคนมีส่วนร่วมบุคลากรประเภท ผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความรู้ความเข้าใจ ในการจัดการเรียนร่วม และระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนร่วมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง แต่ภายหลังสิ้นสุดการดำเนินโครงการพัฒนาบุคลากรกลุ่มดังกล่าวมีระดับค่าเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นอยู่ใน ระดับมาก ด้านนักเรียน พบว่า ภายหลังดำเนินโครงการพัฒนานักเรียนมีระดับความรู้ความเข้าใจโดย เฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น โดยเลื่อนจากระดับปานกลางไปเป็นระดับมาก และระดับการมีส่วนร่วมโดยเฉลี่ยเพิ่ม สูงขึ้น โดยเลื่อนจากระดับปานกลางไปเป็นระดับมาก ด้านผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ภายหลังดำเนิน โครงการพัฒนาผู้ปกครองนักเรียนมีระดับความรู้ความเข้าใจเพิ่มสูงขึ้น โดยเลื่อนจากระดับน้อยไปเป็น ระดับมาก และระดับการมีส่วนร่วมโดยเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น โดยเลื่อนจากระดับน้อยไปเป็นระดับปานกลาง ด้านผู้ปกครองเด็กพิการเรียนร่วม พบว่า ภายหลังดำเนินโครงการพัฒนาผู้ปกครองเด็กพิการเรียนร่วม มีระดับความรู้ความเข้าใจเพิ่มสูงขึ้น โดยเลื่อนจากระดับปานกลางไปเป็นระดับมากที่สุด และระดับ การมีส่วนร่วมโดยเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น โดยเลื่อนจากระดับปานกลางไปเป็นระดับมากที่สุดเช่นกัน สำหรับ พัฒนาการเรียนรู้ด้านต่างๆ ของเด็กพิการเรียนร่วม พบว่า ภายหลังดำเนินโครงการพัฒนาเด็กพิการ เรียนร่วมมีค่าเฉลี่ยระดับพัฒนาการเรียนรู้เพิ่มสูงขึ้น จากระดับปานกลางไปเป็นระดับมากที่สุด ผลการ ศึกษาดังกล่าวจึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 ที่ว่า “การดำเนินโครงการพัฒนาการจัดการเรียนร่วมแบบให้ ทุกคนมีส่วนร่วมส่งผลให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนร่วมเพิ่มมากขึ้น” อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยอมรับสมมติฐานที่ 2 ที่ว่า “การดำเนินโครงการพัฒนาการจัดการเรียน ร่วมแบบให้ทุกคนมีส่วนร่วมส่งผลให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนร่วมเพิ่มมากขึ้น” อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยอมรับสมมติฐานที่ว่า “การดำเนินโครงการพัฒนาการจัดการเรียน ร่วมแบบให้ทุกคนมีส่วนร่วมส่งผลให้เด็กพิการเรียนร่วมมีระดับค่าเฉลี่ยของการพัฒนาเพิ่มสูงขึ้น” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ด้านการบริหารงานวิชาการ

สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 9 ข้อ ระดับมาก 2 ข้อ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบการจัดการ เรียนรวม เห็นว่าการที่จะบริหารจัดการเรียนรวมด้านวิชาการให้ประสบความสำเร็จนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ใน ระดับปานกลางเท่านั้น ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะในการจัดการเรียนรมนั้นครูยังขาดเจตคติที่ดีต่อการจัด การเรียนรวม อีกทั้งยังขาดองค์ความรู้ต่างๆ ที่จะนำไปบริหารจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการการเรียนรู้รวมด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลายและมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายสอดคล้องกับผู้เรียนเฉพาะบุคคล ครูจัดหา ผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ในการพัฒนาผู้เรียนตามความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษา และมีการประชาสัมพันธ์ผลงานด้านศักยภาพนักเรียนเรียนรวมจากการประกวดและแข่งขันผลงานระดับต่างๆ ส่วนปัญหา คือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) น้อย แสดงให้เห็นว่าในการจัดการเรียนร่วมนั้น ผู้ปกครองถือว่าเป็นผู้มีความสำคัญที่จะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ร่วมกับทางโรงเรียน เนื่องจากผู้ปกครองเป็นผู้ที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดและสามารถกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และจุดด้อยของเด็กเป็นอย่างดี และสามารถกำหนดเป้าหมายในระยะสั้นและระยะยาวได้เป็นอย่างดีว่าต้องการให้ลูกเป็นเช่นไร

จากการสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการการเรียนรู้รวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้วยเทคนิคเดลฟายเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 รอบ ด้านการบริหารงานวิชาการ โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกัน ดังนี้

โรงเรียนควรมีการจัดประชุมทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรวม โรงเรียนควรจัดรูปแบบการเรียนรู้ให้เป็นไปตามบริบทของโรงเรียนและตามศักยภาพของผู้เรียน ครูผู้สอนควรจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ให้สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วัดและประเมินผลตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โรงเรียนกำหนดนโยบายให้ครูผู้สอนต้องมีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการทำงานและพื้นฐานการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน พิจารณารวมควบคู่ไปกับทักษะวิชาการ ผู้ปกครองควรส่งเสริม สนับสนุน และมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ร่วมกับโรงเรียน โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์ผลงานด้านศักยภาพนักเรียนพิการเรียนรวมจากการประกวดและแข่งขันผลงานระดับต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและที่หน่วยงานภายนอกหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดขึ้น เพื่อเป็นการสร้างขวัญ กำลังใจแก่นักเรียนและครูผู้รับผิดชอบ ครูควรจัดหา ผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ในการพัฒนานักเรียนพิการและเป็นไปตามสภาพ ความพิการครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีต่างๆ มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนควรมีการติดตามความก้าวหน้าและรายงานผลการพัฒนาของนักเรียน พิการเรียนรวมต่อผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนควรมีการคัดกรองนักเรียนพิการ

เรียนรวมโดยครูการศึกษาพิเศษและแพทย์เป็นผู้ตรวจวินิจฉัย แสดงว่าในการจัดการเรียนร่วมนั้นทุกภาคส่วนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรวม ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้การจัดการเรียนรวมเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับสุภาพร ชินชัย (2550) พบว่าปัจจัยภายในโรงเรียนที่ส่งผลต่อความพร้อมของครูในการจัดการเรียนร่วมนั้นคือ ความพร้อมของโรงเรียนทางด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร และหลักสูตรของโรงเรียน มีระดับความพร้อมอยู่ในระดับต่ำ รวมทั้งความพึงพอใจของครูอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนรวมให้ประสบความสำเร็จได้ทั้งๆ ที่เป็นโรงเรียนแกนนำเรียนรวม สำหรับปัจจัยภายนอกโรงเรียนนั้นพบว่า เป็นปัญหาจากการที่พ่อแม่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่มีความพิการประเภทต่างๆ โดยเฉพาะเด็กที่มีความพิการเพียงเล็กน้อย เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เด็กปัญญาอ่อนเล็กน้อย หรือเด็กออทิสติกที่มีความสามารถสูง เด็กสมาธิสั้น ทำให้เด็กไม่ได้รับการวินิจฉัยและการบำบัด และขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาที่เหมาะสมตั้งแต่ระดับปฐมวัยซึ่งเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของการศึกษา และการขาดบุคลากรทางการแพทย์และนักจิตวิทยาที่จะตรวจวินิจฉัย รวมทั้งให้คำแนะนำแก่พ่อแม่และชุมชนในการพัฒนาช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

4.1 ด้านผู้เรียน

สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนรวม ด้านผู้เรียน พบว่า นักเรียนที่มีความพิการขาดความพร้อมในการเรียน โดยเฉพาะนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้จะอธิบายเพื่อนๆ เนื่องจากไม่สามารถอ่านหนังสือได้ ประกอบกับโดนเพื่อนๆ ล้อ จึงทำให้นักเรียนไม่ยอมมาโรงเรียนโดยเฉพาะการเรียนในชั้นเรียนรวม เพราะฉะนั้นการจัดการเรียนรวมจึงทำให้ครูผู้สอนค่อนข้างยุ่งยากในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากนักเรียนที่มีความบกพร่องไม่สามารถเรียนได้ในทุกวิชา และไม่สามารถทำกิจกรรมได้เช่นนักเรียนทั่วไป

4.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนรวม ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า การจัดการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากครูผู้สอนจะมีความกังวลและเกรงว่านักเรียนทั่วไปจะไม่ได้รับความรู้เต็มที่ เนื่องจากครูจะต้องมาคอยดูแลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ทำให้การเรียนการสอนไม่เป็นไปตามเวลาที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้

4.3 ด้านการบริหารจัดการ

สภาพปัจจุบันการจัดการการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบ การจัดการเรียนรวม ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ผู้บริหารยังไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนรวมเท่าที่ควร ยังคงมอบหมายให้คนใดคนหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนรวม ขาดการนิเทศติดตามผลการ จัดการเรียนการสอน ทำให้ครูผู้รับผิดชอบงานขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ฉะนั้นการที่ผู้บริหาร มีความรู้และเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ก็จะสามารถช่วยให้การจัดการเรียนรวมเกิดประสิทธิภาพเป็นอย่งดี เพราะถ้าผู้บริหารเป็นผู้นำในเรื่องใดก็ตามบุคลากรในโรงเรียนก็ต้องให้ความดูแล เอาใจใส่และ ปฏิบัติตามเป็นอย่างดี เพราะฉะนั้นการบริหารจัดการการเรียนรวมจะเกิดประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใด ขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ

4.4 ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบ การจัดการเรียนรวม ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ พบว่า สถานศึกษาในปัจจุบันมีการสร้าง ส่งเสริม และสนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมให้ผู้ปกครองและนักเรียนที่มีความ ต้องการพิเศษสามารถเข้าถึงได้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ แหล่งเรียนรู้ องค์ ความรู้ต่างๆ ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน หรือองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ห้องเรียนเรียนรวม ควรมีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถใช้จัดการเรียนการสอนนักเรียนเรียนรวมได้ อย่างมีประสิทธิภาพแสดงให้เห็นว่าการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่โรงเรียนจะต้องมีการจัดทำแผน และดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและส่งเสริมให้นักเรียนเกิด การเรียนรู้นอกห้องเรียน

จากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นรูปแบบการจัดการ การเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ และนำไปสอบถามเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบ กับผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนรวม พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรวมทุกด้าน ความเป็นไปได้ที่จะนำไปใช้จะเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ สำหรับสถานศึกษาระดับ มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วัดและประเมินผลตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีต่างๆ มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายสอดคล้อง กับศักยภาพของผู้เรียน โรงเรียนมีการประชุมวางแผนการใช้จ่ายเงินและจัดสรรงบประมาณให้กับการ จัดการเรียนรวมอย่างเหมาะสมและเพียงพอ โรงเรียนควรมีการคัดกรองนักเรียนพิการเรียนรวมโดยครู

การศึกษาพิเศษและแพทย์เป็นผู้ตรวจวินิจฉัย โรงเรียนกำหนดนโยบายให้ครูผู้สอนต้องมีการจัดการเรียน การสอนที่ส่งเสริมทักษะการทำงานและพื้นฐานการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียนพิการเรียนรวมควบคู่ ไปด้วยกับทักษะวิชาการ ผู้ปกครองควรส่งเสริม สนับสนุน และมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคล (IEP) ร่วมกับโรงเรียน โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์ผลงานด้านศักยภาพนักเรียน พิการเรียนรวมจากการประกวดและแข่งขันผลงานระดับต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและที่หน่วยงานอื่น โรงเรียน ควรส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนควรมีการ ติดตามความก้าวหน้าและรายงานผลการพัฒนาของนักเรียนพิการเรียนรวมต่อผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง อย่างสม่ำเสมอ ครูผู้สอนควรจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ให้สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคล (IEP) ครูควรจัดหา ผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และ ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาในการพัฒนานักเรียนพิการและเป็นไปตามสภาพความพิการ

จากการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพสำหรับสถานศึกษาระดับ มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและ ครูที่รับผิดชอบการจัดการเรียนรวม พบว่า มีประโยชน์ มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความ ถูกต้องทั้งโดยรวมและรายด้านในระดับมากที่สุดในทุกด้าน ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการ เรียนรวมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถนำไปปฏิบัติในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 4 ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร ชินชัย (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยเรื่องนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาของโรงเรียนในการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 2) ส่งเสริมให้ฝ่าย ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการศึกษา แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และ 3) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการ พิเศษให้ประสบความสำเร็จได้ตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในโรงเรียนและชุมชนโดยใช้กระบวนการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิคการระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคต ร่วมกัน (Future Search Conference: F.S.C.) ทำการศึกษาในโรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัยคณาทร) อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เครื่องมือ วัดในเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มี ส่วนร่วม เครื่องมือวัดเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามวัดความรู้ของนักเรียนในเรื่องเพื่อนที่มีความต้องการ พิเศษ แบบวัดความรู้ของครูในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน แบบวัดเจตคติ ของนักเรียนต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และแบบวัดเจตคติของครูผู้สอนต่อการรับเด็กที่ มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียน กระบวนการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ ระยะเตรียมการ

ระยะกำหนดแนวทางและวางแผนแก้ไขปัญหา ระยะดำเนินการ และระยะประเมินผลผลการวิจัยที่ได้มีดังนี้

1. โรงเรียนยังมีปัญหาในการจัดการเรียนรวมในส่วนของการขาดความรู้ของครูในเรื่องการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ประเภทมีความบกพร่องทางการเรียนรู้และสมาธิสั้น ชนผิดปกติ ความรู้ในเรื่องเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ความรู้เรื่องของการกระตุ้นพัฒนาการเบื้องต้น เด็กนักเรียนปกติมีเจตคติที่ไม่ดีต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กที่มีความต้องการพิเศษเองยังปฏิเสธความบกพร่องของตัวเองอยู่ทำให้ไม่ได้รับความช่วยเหลือ และผู้ปกครองที่ยังขาดการเอาใจใส่ช่วยเหลือบุตรหลานของตนเองอย่างเต็มที่

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวม ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาวิธีการที่เหมาะสม สามารถแก้ไขปัญหาได้จริงตรงตามสภาพการณ์ที่เป็นจริง สนับสนุน ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรวมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การคิดค้นหาปัญหา การหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายในและภายนอกโรงเรียน เกิดเป็นโครงการในการแก้ปัญหา 7 โครงการ ได้แก่ โครงการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โครงการเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน โครงการสร้างเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้แก่เด็กปกติ โครงการให้ความรู้เด็กที่มีความต้องการพิเศษในเรื่องการพัฒนาการควบคุมตนเอง โครงการส่งเสริมพัฒนาการด้านการรับรู้สีกและการใช้กล้ามเนื้อซึ่งเป็นโครงการพัฒนาปัจจัยภายในโรงเรียน และโครงการผู้ปกครองสอนลูกซึ่งเป็นโครงการพัฒนาปัจจัยภายนอกโรงเรียน ในการดำเนินโครงการทุกโครงการมีการประเมินผลร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้รับผิดชอบโครงการในระหว่างการดำเนินงาน 3 รอบ เพื่อนำปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาปรับปรุงแก้ไขและนำไปปฏิบัติใหม่จนบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

3. การใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและเทคนิค F.S.C. สามารถสนับสนุน ส่งเสริมให้ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การค้นหาปัญหาและความต้องการ การกำหนดแนวทางและวางแผนในการแก้ปัญหา การลงมือปฏิบัติและการประเมินผล ทำให้ฝ่ายต่างๆ เกิดการเรียนรู้จากการกระทำด้วยตนเอง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรวมในชุมชนของตนเองอย่างยั่งยืน

4. ได้รูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนกรณีศึกษา คือ APACP Model

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้อำนวยการสถานศึกษาควรส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภายในและภายนอก หรือบุคลากร ทั้งภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหันมาให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรวม โดยควรให้การสนับสนุนในเรื่องต่างๆ ทั้งด้านการบริหารทั่วไป ด้านอาคารสถานที่ ด้านแผนงานและงบประมาณ และด้านการบริหารบุคคล เป็นต้น

2. หน่วยงานต้นสังกัดควรจะทำให้ความสำคัญกับโรงเรียนที่จัดการเรียนรวม และศึกษานิเทศก์ควรมีการนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนรวมอย่างต่อเนื่อง และควรให้การสนับสนุน โดยเฉพาะเรื่องงบประมาณและบุคลากรที่โรงเรียนขาดแคลน

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรวมด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของรูปแบบการจัดการเรียนรวม เพื่อให้การจัดการเรียนรวมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรวมที่เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา